

חשוון תשס"ז

בס"ד

יעקב ועשו

פרשת תולדות (ע"פ שיעורו של הרב אביחי קצין)

התורה מתארת את תולדותיו של יצחק – יעקב ועשו.

1. בראשית פרק כה

(יט) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק:
 (כ) ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה:
 (כא) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו:
 (כב) ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את ה':
 (כג) ויאמר ה' לה שני גיים גוים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו וילאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר:
 (כד) וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה:
 (כה) ויצא הראשון אדמוני פלו באדרת שער ויקראו שמו עשו:
 (כו) ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם:
 (כז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים:
 (כח) ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב:
 (כט) ויגד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עגף:
 (ל) ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדם האדם הזה פי עגף אנכי על כן קרא שמו אדום:
 (לא) ויאמר יעקב מכרה כיום את בכרתך לי:
 (לב) ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה:
 (לג) ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו וימכר את בכרתו ליעקב:
 (לד) ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה: ס

2. בראשית פרק כה

(יב) ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם:

מה משמעות החזרה: אברהם הוליד את יצחק?

לפי רש"י החזרה הזאת יוצאת כנגד תדהמה שהיתה להם לליצני הדור, או במילים אחרות לומר שהלידה הזאת היא דבר בלתי הגיוני לחלוטין, עד אשר ליצני הדור אמרו שלא יתכן שמאברהם נתעברה שרה. לכן הכתוב כביכול חוזר ואומר: כן, על אף שאין הדבר נראה הגיוני אברהם הוליד את יצחק.

3. "אברהם הוליד את יצחק" - בכדי למנוע מליצני הדור לומר שמאבימלך נתעברה שרה

רש"י בראשית פרק כה פסוק יט

(יט) ואלה תולדות יצחק - יעקב ועשיו האמורים בפרשה:
 אברהם הוליד את יצחק - על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזהר לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקב"ה, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם היה, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק:

הרשב"ם רואה בחזרה הזאת קביעה שיצחק הוא הבן ה"אמיתי" של אברהם. ולכן על אף שאברהם הוליד בן או בנים נוספים – אברהם הוליד את יצחק.

4. "אברהם הוליד את יצחק" – יצחק הוא הבן "האמיתי" של אברהם
רשב"ם בראשית פרק כה פסוק יט

(יט) אברהם הוליד [את] יצחק - לפי פשוטו של מקרא לפי שאמר למעלה בישמעאל בן אברהם אשר ילדה הגר המצרית. אבל כאן יצחק עיקר בן היה לאברהם שהוא הוליד את יצחק מאשתו הגמורה כדכתי' כי ביצחק יקרא לך זרע. וכן בדברי הימים לאחר שכתוב כי בני אברהם היו יצחק וישמעאל ובני קטורה, חוזר וכותב סתם ויולד אברהם את יצחק:

האבן עזרא רואה בחזרה הזו הדגשה שאברהם לא רק הוליד את יצחק מבחינה ביולוגית, אלא טיפל בו וגידל אותו. וממילא באים הדברים להדגיש את היחס המיוחד ליצחק ואת העובדה שהוא ממשיך השושלת.

5. "אברהם הוליד את יצחק" – אברהם גידל בעצמו את יצחק
אבן עזרא בראשית פרק כה פסוק יט

... וי"א כי טעם הוליד גדל ורבה. כמו יולדו על ברכי יוסף (ברא' נ, כג), והעד שאמר וישלחם מעל יצחק בנו (ברא' כה ו):

6. בראשית פרק נ פסוק כג

וַיֵּרָא יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלֹשִׁים גַּם בְּנֵי מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה יֵלְדוּ עַל בְּרָכֵי יוֹסֵף:

7. בראשית פרק כה פסוק ו

וְלִבְנֵי הַפִּילֹגְשִׁים אֲשֶׁר לְאֶבְרָהָם נָתַן אֶבְרָהָם מִתְּנַת וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנֹו בְּעוֹדָנוּ חֵי קִדְמָה אֶל אֶרֶץ קְדָם:

יצחק ורבה כמהים לבן. אולם חולפות עשרים שנה (יצחק בן 40 בזמן הנישואין ובן 60 בזמן הלידה) והם אינם זוכים לבן. יצחק עומד ומתפלל "לנוכח אשתו":

רש"י מבין את הביטוי "לנוכח אשתו" באופן ממשי, בשתי זוויות החדר.

8. רש"י בראשית פרק כה פסוק כא: "לנוכח אשתו" – מול אשתו

לנכח אשתו - זה עומד בזווית זו ומתפלל, וזו עומדת בזווית זו ומתפללת: ויעתר לו - לו ולא לה, שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה:

ספורנו מבין "בעבור אשתו" שכן ההבטחה היתה שילצחק יהיה זרע, אולם לא היה ביטחון שיהיה זה מרבקה והוא עומד ומתפלל עבורה.

9. ספורנו ספר בראשית פרק כה פסוק כא: "לנוכח אשתו" – בעבור אשתו

(כא) לנכח אשתו. אף על פי שהובטח על הזרע שיירש התפלל לאל יתי' שיתן לו אותו הזרע ומזאת ההגונה הנצבת נכחו:

אולם אז התאומים מתרוצצים בקרבה. והיא הולכת לדרוש את ה'. השאלה היא מה הכוונה "לדרוש את ה'". אל מי הלכה, ומה משמעות התשובה: "שני גויים..".

רש"י סתם ולא פירש איד, רק פירש: מה דרשה?

11. "ותלך לדרוש את ה'" - מה "דרשה" רבקה

רש"י בראשית פרק כה פסוק כב

לדרוש את ה' - שיגיד לה מה תהא בסופה:

הרמב"ן מוסיף על רש"י ומבין שהלכה להתפלל:

12. רמב"ן בראשית פרק כה פסוק כב: רבקה התפללה

ותלך לדרוש את ה' - לשון רש"י, להגיד מה יהא בסופה. ולא מצאתי דרישה אצל ה' רק להתפלל, כטעם דרשתי את ה' וענני (תהלים לד ה), דרשוני וחיו (עמוס ה ד), חי אני אם אדרש לכם (יחזקאל כ ג):

הרשב"ם מספר לנו שהלכה "אל הנביאים שבאותן הימים".

10. אל מי הלכה רבקה בכדי "לדרוש את ה'?"

רשב"ם בראשית פרק כה פסוק כב

(כב) ויתרוצצו - לשון רץ לקראת רץ, שהיו רצים ומתנענעים בתוך גופה כדרך עוברים. וכן מן קם מתקוממים, מן לן מתלוננים. אבל מלשון רצץ עזב דלים היה לו לומר ויתרצצו כמו בטרם יתנגפו רגליכם:

לדרוש את ה' - אל הנביאים שבאותן הימים כדכתי' לדרוש את ה' מאתו, וכת' כי יבא אלי העם לדרוש את ה':

לפי הרשב"ם, גם התשובה ניתנה לה ע"י נביא.

13. התשובה לרבקה נתנה ע"י נביא, שמגלה לה שה' "אוהב" את יעקב

רשב"ם על בראשית פרק כה פסוק כג

(כג) ויאמר ה' לה - ע"י נביא:

שני גוים - אל תיראי כי צער העיבור שלך בשביל שתאומים יש בבטןך שמרובה צער העיבור של שנים מעיבור אחד:

ושני לאומים - מלכיות כדכתיב מלכי ארץ וכל לאמים כפל לשון הוא. אבל לאמים הוא עמים ומתוך שהנביא התחיל לומר לה גמר ופירש לה כל העתידות:
ורב יעבוד צעיר - ולכן אוהבת את יעקב שאהבו הקב"ה וכדכתיב ואהב את יעקב:

אפשרות נוספת שמעלה האבן עזרא - התשובה ניתנה לה ע"י אברהם (אברהם חי עד מלאת ליעקב ועשו 15 שנה!! - רש"י על פרק כ"ה פסוק ל' מספר לנו שמכירת הבכורה של עשיו ליעקב היתה ביום פטירתו של אברהם, כשהתאומים היו בני 15).

השאלה היא מה תוכן התשובה? שכן לדבר זה חשיבות לגבי הדרך בה רבקה פועלת, האם היא קיבלה הנחיה אלוקית את מי להעדיף.

הרשב"ם עונה שכן, אמרו לה שהצעיר הוא החביב והגדול יעבוד אותו וזו הסיבה בגללה רבקה "אוהבת את יעקב".

גם האבן עזרא למד כך והביא ראיה מפסוק במלאכי שהכוונה היא שהרב יעבוד את הצעיר, כמו שהבן יכבד את אביו.

14. התשובה לרבקה ניתנה ע"י אברהם !!!

אבן עזרא על בראשית פרק כה פסוק כג

(כג) ויאמר ה' לה - על ידי נביא או אברהם בעצמו כי לא מת עד שהיו בניה בני ט"ו שנה:
ורב - הוא הפועל (הנושא) יכבד אב ועוד אפשר זה הפסוק:

15. מלאכי פרק א'

(ו) בן יכבד אב ועבד אדניו ואם אב אגני איה כבודי ואם אדונים אגני איה מוראי אמר יהנה צבאות לכם הכהנים בוזי שמי ואמרתם בפה בזינו את שמןך:

על פי הבנה זאת אפשר להבין את התנהגותה של רבקה בהעדפתה את יעקב, והסיבה היא שנאמר לה כך בנבואה.

16. רבקה מעדיפה את יעקב, כי כך נאמר לה בנבואה

בראשית פרק כ"ז

(ח) ועתה בני שמע בקלי לאשר אני מצוה אתך:

(ט) לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טבים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב:

(י) והבאת לאביך ואכל בעבר אשר יברכך לפני מותו:

(יא) ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק:

(יב) אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה:

(יג) ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמע בקלי ולך קח לי:

17. תרגום אונקלוס בראשית פרק כ"ז

(יג) ואמרת ליה אמיה (ואמרה לו אמו) עלי אתאמר בנבואה דלא ייתון לוטיא עלך ברי (לי נאמר בנבואה שלא יאונה לך רע) ברם קביל מני ואיזיל סב לי:

לעומת זאת הרד"ק ור' יוסף אבן כספי מבינים שהביטוי יכול להתפרש לשני כיוונים. או שהצעיר יעבוד את הרב או הרב יעבוד את הצעיר. וממילא אין הדברים מוחלטים ותלויים בנו.

18. "רב יעבוד צעיר" – לפעמים יגבר הרב ולפעמים הצעיר

רד"ק בראשית פרק כ"ה

"ורב יעבוד צעיר" – לא זכר מילת "את", שהיא מורה על הפעול, והנה הדבר מסופק, ולא ביאר מי יעבוד את חברו, הרב את הצעיר, או הצעיר את הרב, אלא שיש בו מעט ביאור, כי ברוב הפועל (הנושא) הוא הראשון, אלא בדברים שיש לספק בהם, כמו: "אבנים שחקו מים" (איוב יד, מט) "מים תבעה אש" (ישעיה סד, א).

והיה זה שלא התבאר בנבואה הזאת, לפי שפעמים יעבוד רב את הצעיר, כמו שהיה בימי דוד, ופעמים יעבוד הצעיר את הרב, כמו שהוא היום.

ומעט הביאור שיש בנבואה זו, כי רוב הימים יעבוד הרב את הצעיר, לפיכך היה הפועל ראשון, וכן יהיה אחר שוב שביתנו.

19. ר' יוסף אבן כספי

"ורב יעבוד צעיר" אילו אמר "את צעיר" או "את רב" היה מבואר המכוון יותר, אבל הפליג נותן התורה להניח זה בלי הכרע, בעבור שפעם יגבר עשו, ופעם יגבר יעקב, כמו שסיים יצחק ברכותיו.

(בברכת יצחק לעשו: "והיה כי תריד ופרקת עולו מעל צוארך").

אז הבנו למה רבקה מעדיפה את יעקב.

ואם כך צריך להבין למה יצחק אוהב את עשו? ומה הכוונה כי ציד בפיו?

רש"י מסביר שיצחק אוהב את עשיו, כי עשיו מרמה אותו ומתחזה לצדיק.

20. יצחק אוהב את עשיו, כי עשיו מרמה אותו ומתחזה לצדיק

רש"י על בראשית פרק כה פסוק כז

(כז) ויגדלו הנערים ויהי עשו - כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם כיון שנעשו בני שלש עשרה שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודת כוכבים: יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן כסבור אביו שהוא מדקדק במצות:

רש"י לכאורה הוציא את הכתובים מפשטותם. מדוע עשה כך?

התשובה היא מכיוון שהפסוק קשה.

יש בו הקבלה בין יעקב ועשו: יעקב "יושב אהלים" ועשו "איש שדה".

ההקבלה בין "יודע ציד" ל"איש תם" אינה מובנת, משול הדבר לכך שאומר: יש לי שני חברים לאחד יש מכולת והשני כזה גנב...

התיאור האחד (יודע ציד) הוא מקצוע ואילו תיאורו של יעקב מתאר אופי.

לכן עונה רש"י שגם "יודע ציד" הוא אופי. (של רמאי).

האבן עזרא נתקשה באותו קושי אולם השיב תשובה אחרת:

יש מקצועות שנדרשת תכונה מסוימת כדי לשרוד בהם.

(למשל: יש לי שני חברים, האחד יחצ"ן של שר החוץ והשני ביישן שאינו מוציא מילה בפומבי).

כך גם ציד הוא מקצוע המבטא תכונות הרמאות, וההיפך ממנו הוא יעקב שתכונתו היא תמימות.

21. אבן עזרא בראשית פרק כה

יודע ציד לעולם מלא מרמות, כי רוב החיות בדרך מרמה יתפשו, ויעקב הפך עשו כי הוא איש תם.

הרב הירש מבין שהביטוי "ויגדלו הנערים" מלמד שהכשל החינוכי היה שרק כשגדלו הנערים שמו לב להבדלים ולא נתנו להם מענה אלא נתנו להם חינוך אחיד.

22. הכשל החינוכי בכך שיעקב ועשיו השונים באופיים קיבלו את אותו חינוך

רש"י הירש – בראשית פרק כה

ויגדלו וכו' – בשום מקום לא נמנעו חכמינו מלגלות חולשות ושגיאות, קטנות כגדולות, במעשי אבותינו הגדולים: ודוקא על ידי כך הגדילו תורה, והאדירו את ליקחה לדורות.

אף כאן, הערה אחת שלהם מרמזת לנו, כי הניגוד העמוק שבין נכדי אברהם מקורו העיקרי היה – לא רק בתכונותיהם – אלא גם בחינוכם הלקוי.

כל עוד היו קטנים, לא שמו לב להבדלי נטיותיהם הנסתרות, תורה אחת וחינוך אחד העניקו לשניהם, ושכחו כלל גדול בחינוך: "חנוך לנער על פי דרכו".

... חנכה למטרה הגדולה האחת על פי דרכו המיוחדת לו, בהתאם לעתיד הצפוי לו מנטיותיו. המושיב את יעקב ועשו על ספסל לימודים אחד, ובאותם הרגלי החיים מחנך אותם כאחד לחיי לימוד ומחשבה, - מובטח לו שאת האחד מהם הוא מקלקל. יעקב ישאב ממעיין החכמה בחפץ גובר והולך, ואילו עשו רק יצפה ליום בו ישליך מאחורי גבו את הספרים הישנים, ויחד איתם תעודת חיים גדולה, שהכיר אותה רק באופן חד צדדי, ובדרך שמעצם טבעו הוא סולד בה.

אילו העמיקו יצחק ורבקה לחדור לנפשו של עשו, אילו הקדימו לשאול את עצמם, היאך יכולים גם האומץ, הכוח והגמישות הרדומים בנפש עשו – היאך יכולים כל אלה להטות שכס לעבודת ה', כי אז "הגיבור" שלעתיד לא היה הופך ל"גיבור ציד", אלא, ל"גיבור לפני ה'" באמת. יעקב ועשו, על כל נטיותיהם השונות, היו נשארים אחים תאומים ברוחם ובדרך חייהם: ומי יודע איזה שינוי היה צפוי לקורות הימים על ידי כך.

אך לא כן היה: "ווגדלו הנערים", רק משגדלו הנערים והיו לגברים, הופתעו הכל לראות, כי אלה אשר מרחם אחד יצאו, ויחד נתגדלו, נתחנכו ולמדו, היו כה שונים בטבעם ומנוגדים במעשיהם. כדרך שביעקב – איש תם היא התכונה, ואילו ישב אוהלים – משלוח היד, כן גם בעשו: איש ידע ציד מציין את התכונה, ואילו איש שדה - את משלוח היד.

...אותה דרך חינוך, שרמזנו עליה לעיל, שהיתה כה מנוגדת לעצם טבעו, רק דחתה את טבעו האמיתי, וכפתה עליו את הסבלנות המצפה לשעת הכושר: שיטת חינוך זו רק פיתחה את הנטיות הללו, והן שעשו אותו ל"איש שדה".

דוקא משום שאנסו אותו להיות חובש את "ספסל בית המדרש", דוקא משום כך הוא מאס עכשיו בכל, והיה כולו בחוץ.

אם יש זמן ניתן להעיר שהרב קוק ראה בדבר זה סיבה ליציאתם של אנשים (או יותר מדויק בריחתם) מבית המדרש כי לא קיבלו את המענה לדרכם הייחודית (מן הסתם ראה זאת בוולוז'ין על רקע "התקלקלות" של בחורים בעידן ההשכלה)

23. אורות התורה – הרב קוק זצ"ל – חינוך לא לפי נטיות התלמיד, גורם לבריחתו מבית המדרש

ו. ישנם שיצאו לתרבות רעה, מפני שבדרך למודם והשלמתם הרוחנית בגדו בתכונתם האישית המיוחדת. הרי שאחד מוכשר לדברי אגדה, וענייני ההלכה אינם לפי תכונתו להיות עסוק בהם בקביעות, ומתוך שאינו מכיר להעריך את כשרונו המיוחד הוא משתקע בענייני הלכה, כפי המנהג המורגל. והוא מרגיש בנפשו נגוד לאלה העניינים שהוא עוסק בהם, מתוך שההשתקעות בהם אינה לפי טבע כשרונו העצמי. אבל אם הי' מוצא את תפקידו וממלאו, לעסוק בקביעות באותו המקצע שבתורה, המתאים לתכונת נפשו, אז הי' מכיר מיד שהרגשת הנגוד שבאה לו בעסקו בענייני ההלכה לא באה מצד איזה חסרון בעצמם של הלמודים הקדושים והנחוצים הללו, אלא מפני שנפשו מבקשת מקצע אחר לקביעותה בתורה, ואז הי' נשאר נאמן באופן נעלה לקדושת התורה, ועושה חיל בתורה במקצע השייך לו, וגם עוזר על יד אותם שידם גוברת בהלכה, להטעימם מנעם האגדה. אמנם כיון שאינו מכיר את סבת הרגשתו הנגודית בלמוד, והוא מתגבר נגד טבעו, תיכף כשנפתחים לפניו איזה דרכים של הפקר הוא מתפרץ ונעשה שונא וער לתורה ולאמונה, והולך מדחי אל דחי, ומהם יצאו מה שיצאו מבני פריצי עמנו, המתנשאים להעמיד חזון ולסמות עינו של עולם. - ובחלוק המקצעות השונים בסדרי הלמוד, לפי התכונות הנפשיות השונות, יש מי שנטיתו חזקה לחכמות מיוחדות, שגם הוא צריך ללכת לפי נטיתו הפנימית, ויקבע עתים לתורה, וזה יעלה בידו, כי יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, וכבר נסתפקו התו"י בשלהי יומא בזה, מה שיהיה עיקר וטפל, ובכלל הדבר תלוי לפי התכונה וטבע הנפש של כל אחד ואחד.

סיבה נוספת לכך שחינוכו של עשיו לא הצליח היא העובדה שהמסר או האהבה של ההורים, יצחק ורבקה, לא היה זהה.

24. האהבה שהעניקו יצחק ורבקה לבניהם והמסר שהעבירו להם, לא היו זהים

רש"י הירש – בראשית פרק כה

רגשות ההורים היו חלוקים ביחס לבניהם, - אף זו עובדה שלא יכלה להשפיע לטובה. אחדות דעות ביחס לחינוך, ואהבה שווה לכל הבנים, - גם אל הליקויים במידותיהם, הזקוקים לאהבה מסורה עוד יותר מהחולים בגופם, - הם הם תנאי היסוד ואבני היסוד לכל חינוך.

זה אולי ההסבר לכך שבן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות כי התנאי הוא שצריך שקולם יהיה שווה. במילים אחרות שלא יקבל הילד מסרים סותרים. קול אחד מאבא ואחד מאמא. אי אפשר להאשים את הילד ולקרוא לו בן סורר ומורה כל זמן שהמסר אינו אחיד, ובצורה מוחלטת הדבר בלתי אפשרי. לכן בן סורר ומורה לא יהיה.

25. בן סורר ומורה נענש רק אם אביו ואמו מדברים בקול שווה, ונראים אותו הדבר

דברים פרק כא

(יח) כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֲיָנָנוּ שִׁמְעַתְּ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם :
(יט) וַתִּפְּשׁוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זֶקֶנִי עִירוֹ וְאֶל שַׁעַר מִקְּמוֹ :
(כ) וְאָמְרוּ אֶל זֶקֶנִי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֲיָנָנוּ שִׁמְעַתְּ בְּקוֹלֵנוּ זֹלָל וְסָבָא :

26. בבלי מסכת סנהדרין דף עא עמוד א

תניא נמי הכי, רבי יהודה אומר: אם לא היתה אמו שוה לאביו בקול ובמראה ובקומה אינו נעשה בן סורר ומורה. מאי טעמא - דאמר קרא: איננו שמע בקולנו מדקול בעינן שוין - מראה וקומה נמי בעינן שוין. כמאן אזלא הא דתניא: בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב - דרוש וקבל שכו.

אולם עדיין צריך להבין מדוע יצחק אהב את עשו דוקא?
הרב הירש טוען שיצחק היה טיפוס רוחני, עולה תמימה והוא ראה בו השלמה מעשית.

27. יצחק אוהב דווקא את עשו, כי הוא רואה בו השלמה לעצמו

רש"י הירש – בראשית פרק כה

נוכל להבין בנקל את אהבת יצחק אל עשו, ואהבת רבקה אל יעקב. יצחק שהיה "עולה תמימה", התרחק מהמולת העולם, והעדיף את נאות השקט בבאר לחי ראי על פני החברה האנושית ההומיה. יתכן שהוא אהב את אופיו של עשו, העז והנועז במעשיותו, המסוגל להנהיג את הבית בכשרון שעלה על שלו:

כנגדו רבקה ראתה ביעקב את הדמות השלמה, הרחוקה בתכלית מכל מושגי בית אביה. אהדתם של יצחק ורבקה מובנת, אך אל להורים לכוון את חינכם על יסוד רגשות עמומים ומעורפלים כאלה.

ציד בפיו – אפשר לפרש: ספורי הציד היו בפיו, הוא ידע לרתק את אביו בהרפתקאות הציד ועלילותיו: או - וזה מתקבל על הדעת יותר: גם בפיו היה ציד, הוא עסק בציד, היה ציד גם בפיו. את אמנות הציד ונכליו הוא ידע לכוון גם נגד אביו. אך אהבת רבקה על יעקב באה מעצמה, הוא לא "צד" אותה, אלא באישיותו רכש את אהבתה: אהבת את יעקב.

בנוסף רצה יצחק לחלק את עבודת ה' לשניים: לאדם אחד (יעקב) שיעסוק בצד הרוחני, ואחד (עשו) שיעסוק בצד הגשמי.

28. יצחק רצה ששני בניו יחד, ימשיכו את דרכו של אברהם: עשו בצד הגשמי ויעקב ברוחני

רש"י הירש – בראשית פרק כה

שני בניו של יצחק ייצגו שני יסודות בביתו: עשו – את הכוח החומרי, יעקב – את הכוח הרוחני. יודע היה יצחק, כי האומה זקוקה לשני הכיוונים. אף הוא כנראה ידע את הנבואה, כי הרב בכוחו החומרי יעבוד לצעיר ולחלש ממנו: "ורב יעבוד צעיר". אך כסבור היה יצחק, שעשו ויעקב יקיימו את תעודת אברהם בכוחות משותפים, בלב אחים ומתוך השלמה הדדית: לפיכך הועיד לעשו ברכה בעלת תוכן חומרי, וברכה רוחנית היתה שמורה עמו ליעקב.

...אולם מבית לבן ידעה רבקה את הקללה שבפיצול זה, ידעה מנסיונה, שהחומר יהיה לברכה וישועה רק בבית שרוח אברהם מפעמת בו, רק בידו של זה שרוחו של אברהם מדריכה אותו. היא היטיבה לראות: החומר שאין אתו רוח, היה בעיניה קללה, את הברכה ראתה רק בלתי מחולקת, יורדת על ראשו של אחד.

יצחק חשב שיוכל לתקן את עשו. לכן גם ביקש ממנו ציד, כדי להפוך את מלאכת הציד לכלי שרת בעבודה חיובית.

29. יצחק ביקש מעשיו ציד לפני שברכו, כדי לחנכו ברוח יעודו העתידי

רש"י הירש – בראשית פרק כז

מה גרם לו ליצחק לבקש מטעמים מיד בנו, כאשר בא לתת לו את ברכתו?
יצחק רצה לברך את עשו ברוח ייעודו שלעתידי. בדרך שהוא קיווה, שנטיותיו עתידות להיות לברכה למטרות נעלות.

כן יקש לראותו בשעת הבכרה.

יש להעלות את מלאכת ציד האכזרית, ולעשותה כלי שרת למטרה אנושית נעלה.

בדרך הממשיכה את אותו כיוון של היותו של יצחק עולה תמימה מסביר המדרש:

התורה מתארת את העובדה שענינו של יצחק כהו בעת זקנותו.

30. עיני יצחק כהות בעת זקנותו

בראשית פרק כז

וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרְאֵת וַיִּקְרָא אֶת עֶשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִי:
וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי לֹא יִדְעֵתִי יוֹם מוֹתִי:
וְעַתָּה שָׂא נָא כְּלִיךָ תְּלִיךָ וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צִידָה:
וְעָשָׂה לִי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְהִבִּיאָה לִּי וְאֶכְלָה בְּעִבּוֹר תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי בְּטָרֶם אָמוֹת:

רש"י מביא שלושה פירושים המסבירים את הסיבה לכך:

31. רש"י בראשית פרק כז

ותכהין - בעשן של אלו.

דבר אחר כשנעקד על גבי המזבח והיה אביו רוצה לשחטו, באותה שעה נפתחו השמים וראו מלאכי השרת והיו בוכים וירדו דמעותיהם ונפלו על עיניו, לפיכך כהו עיניו.
דבר אחר כדי שיטול יעקב את הברכות:

הפירוש הראשון, מחבר את קשיי הראיה אל הפרשה שלפניה – "וַתִּהְיֶינּוּ מֵת רֹחַ לְיִצְחָק וְלְרִבְקָה". הוא נובע מעשן קטורת העבודה זרה של נשותיו של עשו.
מן הסתם רוצה רש"י לפרש, שענינו של עשו כהות מחמת עוגמת הנפש של יצחק. בתוככי ביתו פנימה, מיתמר עשן של עבודה זרה. עשן זה הוא המכה את עיניו.

הפירוש השלישי בדברי רש"י מחבר את קושי הראיה, לא עם הפרשה שקודם לכן, כי אם לפרשה המופיעה לאחר מכן – פרשת הברכות. כהות העיניים אינה תוצאה טבעית של מצב קיים. כי אם תוכנית אלוקית. עובדה זו היא חלק מתוכניתו של מסבב הסיבות כדי שיגיעו הברכות ליעקב, ולא לעשו.

אולם מה משמעות הפירוש השני?

כדי לנסות להבין נחזור לסוף התיאור של העקידה:

32. לאן נעלם יצחק אחרי העקידה?

בראשית פרק כב

וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיִּקְמוּ וַיִּלְכוּ יַחְדָּו אֶל בְּאֵר שָׁבַע וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם בְּבְאֵר שָׁבַע:

והחסר בפסוק בולט – היכן יצחק שהלך יחד עם אברהם, מדוע הוא אינו שב אל הנערים, כפי שהבטיח אברהם: "וַנִּשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁבַּח אֱלֹהֵינוּ"!!

התשובה כנראה היא שיצחק לא חזר מהעקידה. הוא נותר שם במדרגתו הגבוהה.

אברהם מסוגל לרדת בחזרה אל קרקע המציאות. לעומתו נותר אי שם בדרגה הרוחנית של "עולה תמימה".

וזהו אולי פירוש דברי רש"י בשם חז"ל על דמעות המלאכים בזמן העקידה:

כל מי שנכח במעמד העקידה, לא יכול היה שלא להתרגש מעוצמת המעמד. אפילו המלאכים, המביטים במעמד מעולמם שברקיע, בוכים.

והדמעות הללו, הביטוי להתפעמות מהעקידה, נושרות אל תוך עיניו של יצחק.

זווית ההסתכלות של יצחק על החיים נגזרת ממעמד העקידה. כל ימיו של יצחק הוא מתבונן אל המציאות מתוך ההשפעה הגדולה של מעמד העקידה.

והדמעות הללו הן המונעות מיצחק לראות נכוחה את אשר מתרחש בתוככי ביתו פנימה.